

Бесіда

ZARZĄD GŁÓWNY
STOWARZYSZENIA ŁEMKÓW

* * *

ГОЛОВНИЙ ЗАРЯД
СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ

ЛЕМКІВСЬКИЙ ДВОМІСЯЧНИК * РІК VIII Нр. 3-4 (30-31), МАЙ - СЕРПЕН 1996 * КРЕНИЦЯ - ЛІГНИЦЯ

УКРАЇНСЬКІ НАУКОВЦІ ПРИЗНАЮТ РУСИНІВ

Кед окріслена група, повіджме Карпато-Русины, мают ся за окремішніст, товды етычні і антропольогічні бесідуочы, - то окремішніст.
(проф. Григорій Грабович)

Остатніма роками проукраїнськы полемісты часто твердят же окрема професора Павла Маґочия з Торонта нес інчых науковців, котры признают Русинів як окремый нарід. То очывидні неправда.

Професор Александер Дуличенко з Університету в Тарту (Естонія), др Людовіт Гараксім зо Словацкой Академії Наук, др Іван Поп (Ческа Реп.), професор Іштван Удварі з Катедры Українскої і Русинскої Фільольогії (Угры), то лем подаєдны з визначных науковців, котры писали о Русинах і їх окремії історії, культурі і языку. Аж і в цілым світі признаний славіста, Никита І. Толстой з Російскої Академії Наук в Москві похвалил намаганя кодифікувати русиньскій літературний язык в Словації. За словами ака-

деміка Толстого „ідея такого літературного языка то не фантазія або імаґінарна креация єдиниц або груп. Докладнійше, она вказує на природну потребу люди мати язык (...), котрий єст шыроко функціональний і мож го хіснувати во вшыткых дідинах жытя”.

Тепер ся і українскы науковці приближили ту своім колегам славістам в признаню Русинів. В жолтні 1995 рока, на штырьодньовым конгресі в Вашингтоні, з участуваньом такой 2500 славістів, проведено секційну дискусію посввячену выключні сучасному національному одроджыню Русинів в Европі. Єдным з впроваджаючых до дискусії был професор Александер Мотиль з Колумбія Університету в Нью Йорку, спеціаліста в сучасній українській політиці. То хым як наголосил же народы то „группы люди котры плекают окріслены пересвідчыня о їх походжыню і границях”, професор Мотиль заключыл же - „Русины то нарід”.

Політоне виджыня выражене было з стороны професора Григорія Т. Грабовича, спеціалісты од Шевченка, дыректора Українскої Інституту при Гарвардскым Університеті, ведучого Медженародной Асоціациі Україністів в Києві. Осіню 1995 рока, в дописі в амеріцкым часописі „Slavic Review”, котрий ся односит до розправы о теперішнім стані українскых студій в краю і за границьом, професор Грабович дїтхнул і феномену національного права до окремішности, што він окріс-

лил як „проблем ідентичности і самосвідомости”. Як примір, він написал же „кед окріслена група, повіджме Карпато-Русины, мают ся за окремішніст, товды етычні і антропольогічні бесідуочы, - то окремішніст”.

Проукраїнскы писателі в Словації, Польщы, Югославії і самій Україні непрерывні хіснуют науковы „доказы” для непризнаня же існує русиньскій нарід. Ліпше бы зробили, кед доініли бы становиска все векшого числа знаных науковців українского і неукраїнского походжыня, котры пресвідчены же Русины заправды окремый нарід зо своіом власном історіюм, культуром і языком.

Любомір Медєши, Торонто

Пробачте Бесідники

Што по двох місяцях, як остатнім часом, не надьшла до вас „Бесіда”. Акуратні тільки часу Редакція мусіла ждати на нову стацию дисків, по аварії старої. Одпукайте з нами в стару скриню - жебы ся тота добрі карала. Дякуєме!

*Дороги Лемки -
Ярох і Вірны просят Вас
до Крениці на*

*Посввячыня
новой церкви.*

*котре одбуде ся
7-8 вересня 1996 Госп. р.*

*Най Господ веде
Вашы стєхы!*

ГОЛОВНИЙ ЗАРЯД
СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ.
КРУЖОК СЛ В МИХАЛОВІ
І ВШЫТКЫ ОРГАНІЗАТОРЫ
шыро запрашают на

**XVI
ЛЕМКІВСКУ ВАТРУ
НА ЧУЖЫНІ.**

Іжа того рока одбуде ся
в днях 2-3 серпня.

В програмі: музыка сьпів,
танці, конкурсы + пиво,
єднім словом - вшытко
потрібне для духа і тіла.

Ждеме Вас

Новини - не новини не лем з Лемковини

◆ 2 марця Театр Александра Духновича в Пряпові святкував 50-ліття свого існування. Приявний на торжестві дыр. Секції Штукы Міністерства Культуры СР Йозеф Гербец одзначыл вельох артыстів. (Інтерв'ю з дыр. ТАД поміщаме на стор. 10-11)

◆ 16 марця в Рускым Керестурі проведено загальны зборы Руской Маткы. На наступну каденцію ведучым нашой братньої організації остал Михал Варга. На зборах приявна была Маргіт Савович - Міністер Культуры Югославії, яка барз гарді выразила ся о праці Руснаків.

◆ 2-9 квітня в м.Сивец в Войводині на окружном перегляді драмы перше місце заняла „Жобрача гора“ авторства выдатного руснацкого поеты і драматурга Д.Папгаргая в реж. П.Уєвича, што преміює штуку до участі в республіканьскым перегляді.

◆ 21 квітня в історичным ареалі ужгородского замку, де 24 квітня 1646 р. підписано Ужгородску Унію, святкувано 350-ліття той події. Учас брали гр-кат. єпископы з Европы і Америки. Гомілюю до численно зобранных вірных выголосил ужгородскій єпископ Іван Семеді.

◆ 22 квітня проф. Павла Магочія покликано до Канадійского Королівского Товариства як члена Академії Гуманітарных і Суспільных Наук. ККТ - то найвыжша інституція науки в Канаді і членство в ній то велика чест. (шырше чытай на стор. 8).

◆ 28 квітня в Горлицях одбыло ся зобрания Братства Православной Молодежы Новосандецкого Деканату. Принято програм діяльности до кінця 1996 рока, вырано тіж новий заряд. Ведучым остал Петро Квока.

◆ 1 мая (і 7 червця) бесідували в Горлицях члєны завязуючой ся в болях Федераций Лемківських Організацій. В тым другым терміні выбрано (без болго) уж і власти федераций, лем же... може буде потреба писати о тым шырше, а днес - оддати голос Амрозови.

*Послухайте вишиткы люде
лемківского роду —
што в тым краю рідным, бідным
каламутит воду.*

*Послухайте, може ся вам
придайт тото в біді,
може навчѣт шанувати
братів і сусідів.*

(Амроз)

МІСЦЕ ДЛЯ РЕФЛЕКСИЙ

По правді - то нияке ту не місце, бо ани ся не розженеш, уж треба кінчыти. Но, трудно - радити сой треба так, жебы ся дашто змістило.

Діждийте лем капинку, най ся призрю, прислухам - ци ачи заправды є ся до чого розганяти. Бо рыхтувати подаремні язык - шкода, преокропечні - шкода

...Што, што гварите?.. Та дежбы, та вы хлопи. І до того - здає ся - неглупы хлопи. Та то лем планна молодиця так як єы мыслит: „І хтіла бым, і бою ся“. Так нич з оного не выйде. Так коперациі не буде, так ся не змістило.

А єден мі дохтор так гварил - же йому єдна молодиця так гварила - же од вітру згрубла.

Ждете на вітер? Не вірю в його плідніст. Він годен лем поламати нашы Высокости. (Петро)

Новини - не новини не лем з Лемковини

◆ 4 мая в Рускым Керестурі закінчыли ся, тырваючий тыжден, в рамках XXVIII Драматичного меморіалу Петра Різничя, перегляд театральної творчости Русинів Югославії.

◆ 17-21 мая перебувал в Словацкій Святійший Алексій II Патрїярха Московскій і цілой Руси. Кульмінаційным пунктом візиты было богослужыня на вільным повітрі, перед пряшівском православном кафедром, при участі тисячи вірных. (Шырше чытай на стор. 12)

◆ 24-25 мая Руснакы Югославії святкували 50-ту річницю існування Основной Школы і Гімназії ім Петра Кузьмака в Рускым Керестурі. Речена гімназія - то єдина на світі середня школа, де вишиткы предмети выкладаны сут в руснацькым языку.

◆ 1 червця в будинку „Руской Бурсы“ в Горлицях ученикы лемківского языка (і не лем) святкували Ден Дітины. Была то уж третя імпреза в „рускій Бурсі“, в якій в головній роли выступували діти.

◆ 3 червця в Свиднику одбыло ся засідання Координаційного Заряду Русиньской Оброды, скликаєне головні в звязку з довіреном РО організаційом II Конгресу Европейской Федераций Народных Меншости, передвидженом на 25 серпня т.р. То величезне виріжніня для Русинів. На, по режигнацій попередника, выбрано нового Ведучого РО. Остал ним Александер Франко.

◆ 16 червця в Мальчєпях повторила свій выступ (з 28 січня) - давно-сучасны лемківскы вечыркы - група вроцлавской молодежи ведєна Анном Рызаняч. Молодых артыстів запрошено на дальшы выступы, на XVI Лемківску Ватру на Чужьні і до Любіна (вересєн).

◆ 29-30 червця в Зындрановій організувано уж V Свято Лемківской Традиції „Од Русаль до Яна“. Імпрезу прикрасили своїма выступами ансамблі зо Словації і Україны. Выступила і наша „Лемковина“.

ГАВРИІЛ КОСТЕЛЬНИК

Великий основоположник писемного языка і літератури бачванських Руснаків, науковець-мыслитель, народний і церковний діяч. Через дололітне перебування Г.Костельника в Галичині, ідеї його мали шырокий одзвук і серед Лемків.

Вродил ся 15 червця 1886 р. в Рускым Керестурі. В 1904 році, ішы як ученик гімназії в Заґребі, выдає в рідным языку першу збірку поезії *З мойого валала*. В 1911-ым кінчыт богословія во Львові. По двохлітніх подипльомовых студиях на Католицкым Університеті во Фрайбурґу (Швайцарія), в 27 році жытя отримує докторат філосозфії. Того самого (1913) рока, приймає во Львові сьвященство і остає в Галичині. Не забыває о своїх Руснаках. В 1923 р. выдає *Граматіку бачванско-рускей бешеди*. Передтым і потім творит і в інчых языках, хорватскым, українскым, - як поета, лінґвіста, філосозф, історик, богослов.

Акуратні, церковна сторона його діяльности стає ся найбарже голосна - зо взгляду на остру полеміку з католицизмом і отверты проправославны симпатії. Стрічають го за тото перешлідуваня, а - уж в повоенным часі - 20 вересня 1948 рока, зрадливы смертельны кулі. В його похороні бере участ 40 церковных достойників і понад 50 тисячи люди.

Предкладаме увазі Чытача оповіданя Гавриіла Костельника *Смутна вдовиця*. Нетлумаченыма лишаєме деякы слова (нпр. голя - боцан).

ГАВРИІЛ КОСТЕЛЬНИК

Смутна вдовиця

Не о людях ту бесіда, але о голях. Не о людскій вдовиці, але о голявовой. О нум і о ній. Лем же, знаме, і голя живы створіня, што мають очы і сердце, та іх нещестя барз подібне до чловекого.

На панотцьовій хыжы, на єдным комині, справили сой голя гніздо. Выбрали сой місце, де ся ім любило, не зведували ся: ци мож, ци не мож. Такій в них обычай. Даєнійше, нич был старий парох, што мал вельку родину і вельо діти виховал, не дбал він о голях. Шак они паскудят комин і стріху, а кед сухій рік, та - вера - ідыт курята, бо ніт жаб надост. І казал він зошмарити гніздо з комины.

Але голя ся вперли, і зас нове гніздо правили на тым істым місци. Так было през пару років.

Вмер старий панотец. Пришол новий парох - молодий, і неженатий. І так на голях пришло, як то ся і межде людми веде, по нещестю щестя. Але необычне щестя все зрадливе, бо скриває в собі даяке несподіване нещестя.

Новий парох любил голях. Кждого дня ходил по заграді і призерал ся на них: як літуют з гнізда і як прилітуют; як кляпкают, кед ся радуют; як головою выкручают, як кед бы ся молили, кед кляпкают; як стоять на єдній нозі, кед одпочывають. І все в товаристві приповідал о тых голях, як о своій родині, та все так і гварил „мой голях“. Шак сам был на сьвітї, а человек так створений, же хце мати товариство - своє товариство. Кед же го не ма, та ся буде цимборил з пташками, з мухамы, з паукамы... (Сут такы хоц-якы приповідкы о тых, што в темниці або на пустыни сами жыли.) Человек ма вельку душу, та ся мусит ньом подіпити з дакым.

А новий парох мал за собом необычайне жытя - як кед бы пришол з пустыні. През дванадцет років был далеко од свойого народа, на парохії де заправды не было вірных. То і не была парохія, але місіонарска стація. Тоты дванадцет років він презрал на гушльох і пресьпівал. Шак што знал інче робити? Взят гушлі та сой грал - грал і пресьпіву-

вал. Выдумувал, як му сердце казало. Раз смутно, раз весело. А тераз, на новій парохії, уж мал кому грати, - „своім голях“.

Сідила голя на вайцох. През цілы дни сідила, а голяк ю одмінковал лем тильо, жебы сой могла найти дашто прехватити і ноги выпростити. Радувал ся панотец: будут голячата! Підроснут, та будут літати... Як то буде красні! Як кед нове листя на яр на деревах выросне. Шак вшытко нове - миле.

Але трафило ся непредвиджене нещестя. Лем што ся голячата вылягли, а голяк деси пропал. Вызерат голя, а голяка ніт. Смотрит уж і панотец, а голяка ніт.

Но, та де є? Што ся з ним стало? - злостил ся панотец ходячы по заграді.

Од рана до вечера голяка не было. Але припустиме самого панотця, най то він о тым оповідає, бо він тото вшытко виділ і одчувал од початку до кінця, та ліпше розповіст, як бы я міг. А він о тым і так уж сто раз оповідал.

— Заправды то было єдно жалісне чудо, гварю вам — повідал панотец. — Смотрила голя през годину на схід, ани головою не порушыла, ани оком не кліпнула. Але голяка ніт зо сходу. През другу годину смотрила на захід. Але голяка ніт зо заходу. І зас обернула голову, та смотрила през годину на пілніч - як мертва. Але голяка ніт з пілночы. Смотрила на конци на полудне - през годину. Але голяка ніт і з полудня.

Што сой жалісна могла думати? Же ю голяк лишыл, другу голяю сой нашол? Дежбы, панотце голяк тото не сьміл бы зробити! Шак была бы мі ганьба! А я іх од хыжы не одбивал...

Кед даяка голя летіла, а я сой уж думам: то він! Але то не был він. А голя на гнізді - ци не чудне? - одраз знала, же то не він. Од самого початку, коли лем збачыла даяку голяку, же летит, нагло метала головою і остро смотрила, як кед бы в ній надія ожыла, але дораз голоу спущала: познала, же то не він. По чым? - Бог бы то знал! Шак вшыткы голях еднакы...

Пред вечером злетіла голя з гнізда. Думал єм сой: приведе она свойого голяка. Голячата пищали, главкы з гнізда піддвигували, істи

просили. Але говля ім ніч не принесла. Ачи ся бояла, же говлячата скорше погынут од холоду, як од голоду, бо то уж было під вечер. А я сой уж недобрі подумал: Вера, то не добрі! Говляка мусіл дахто забити.

На другій ден сонечко засьвітило, а говляка ніт в гнізді. Зас смотрит говля през годину на схід - і так доокола по сьвітлі. Нігда бым такому не вірил, кед бым сам не виділ. А я ся уж выведу по валалі: Не виділи сте мойого говляка? Пропал мі говляк!

Были люде - шак сут вшелеякы люде - што ся осьміхували; але были і такы, што мі обіцували, же ся позьведуют по валалі. І іщы того дня пришла една жена гу мі, та мі гварит: Вашого говляка забил поліцай Штефан - з пушкы. То мусіл быти ваш говляк, бо він го забил вечера рано на пажыти при долині.

Я скочыл як опарений: Так доправды! То мусіл быти мій говляк! Нещесливий говляк, нещеслива говля, нещесливы говлячата! Гу, Штефане, та што ты был такій шалений, же єс мі говляка забил!

Такой єм взял калап, та до валалской хыжы гу поліцайови Штефанови.

— Штефане! Забили сте вчера говляка на пажыти?

Штефан ся осьміхнул, та гварит: Так панотче! Забил єм говлю - не знам, ци то был говляк, ци говля... Шак але то не человек, ани не овця, жебы не слобідно было забити. Говлі імают курята!

— Штефане, Штефане, але то был мій говляк! Знаме вы: то был мій говляк! А тераз - про вас - говля остала вдовицьом, а говлячата - сироты. Така смутна говля остала, же єм не годен на ню смотрити. Што сте зробили! Што сте зробили!

А Штефан іщы поплітал: Га, панотец, кед бы то вы были гоблякови пантлщчку або даякій гайштук на шыю привязали... Але так - без того - вера єм не познал, же то ваш і же ма діти, та будут сиротами...

Я посмотрил остро на поліцай (а подумал єм сой: вера ся люде не знають милосердити над нещесныма во сьвітлі).

Такой ся Штефан знітил, бо виділ, же не шалію, та ся выправ-

дує: Прібачте, панотец! Нігда бым того не зробил, кед бым был знал, же то ваша говля.

Е, до дідка! Але говляка тыма словами не оживил.

Іду домів, смотрю на говлю уж здалека. А так мі ю жаль - як чловека! Уж єс вдовиця! Вера, смутна вдовиця, бо ти говляка забил!... Хтіл бым ії тото повісти, але як ії повім? Пришол єм домів. А говля мі на мысли. Взял єм гушлі, вышол єм під лісковец до заградкы, та грам, грам, як лем знам, найжалснійшы лісні. Слухай, вдовицьо на комині, то тобі і твоему говлякови, што го забил!

По полудни зас злетіла говля з гнізда. Доправды - думам сой - ід ты, зберай собі і чадам істи, добрі робиш! не мож то єсе лем жалувати, треба то ся борыкати в жыттю!

Принесла говля штоси істи говлячатам, але то малечко было. Говлячата пицат і пицат. А она зас одлетіла і зас прилетіла. Лем же, як єм виділ, не могла сой дати раду. Не могла свої чада накормити. Тяжко вдовици з дітми, хоц і крыла ма!

А я человек, та сой думам: а як же тоєды вдовици, што не ма крыл? Смутна вдовиця! Геї, аж на говльох єм ся навчыл: яка то зірка трапеца - жытя вдовици з малыма дітми... Але, доправды, жытя вдовици скрыте в штырьох стінах, а жытя говлі выставене на верх сьвіта - в гнізді на комині!

О три дни престал доц іти. А я езіл, же лем двоє говлячат двігают глаькы в гнізді, кед говля прилетит. Гевты двоє мусіли уж згыбнути! Вера, згыбнути! А дальше, за два дни, уж ани єдно говлятко ся в гнізді не озывало... Ту ти жытя говлі вдовици і єї сироток! На!

А говля сідит на них, поздыха-ных говлячатох. Як шалена! Чекам я, ци іх вышмарит з гнізда. Але не повимітувала іх. Та я наказал чловекови, жебы вышол горе на хыжу, повимітувати здохлы говлячата з гнізда. Остала говля сама. Смутна вдовиця!

А пак, жебы сте знали, яке ся чудо трафіло. Не знам одкаль, хыбаль з цілой Бачкы, зачали ся гу мої говлі злітувати говлякы. І то по трьох, по штырьох нараз. Ставали

на мою хыжу, зближували ся гу говлі. Так выглядало, же ю „сватают“. Як ся они дознали, же моя говля остала вдовицьом, над тым ся нігда не міг пречудувати. Але напавду ю „сватали“.

А моя говля іх не хце. Одбиват іх од гнізда. Што ся давден зближыт гу гнізду, а она на нього з крылами і сычыт як гад. Видно іщы єсе чекала свойого говляка. Але же тужыла за ним, то певне; шак і іншак не одбивала бы залетникіє.

Так было през пару дни. Все говлякы прилітували на мою хыжу, а моя говля іх одганяла.

Нігда бым такому не вірил, кед бым не виділ! Але на кінці пришол якысий новий говляк. Такій, як і вшыткы інчы говлякы. Я, человек, не виділ єм ніч іншакого, як на інчых. А што моя говля виділа на ним, не знам; але мусіл ся ії барже подабати, як інчы, бо його прияла до гнізда.

Од того дня він стал ся єї говляком. Жыл з ньом в гнізді на моім комині, як предтым гевтот перший говляк. А она ся розвеселила і зачала жыти. Геї, так то, вера! Жытя не жарт, і говлі ся мусят в жыттю борыкати. Але тото єм нігда не подумал, што медже говлями такій порядок: же говля і по смерти свойого мужа йому вірна, же ю говлякы мусят долго просити, ніч она забуде свойого мужа і ніч сой выбере другоого...

Видите, як панотец мушу вам повісти, же неєдны люде могли бы сой добрий примір брати з говліє.

Лемківскы весільны сьпіванкы

зобрал Димитрий Качор

(закінчєня з попередніх номерів)

В МОЛОДОГО пред хыжом

СВАШКЫ:

Отвор мамусю хату,
Ведєме невісту богату,
Што ма грошы і ролю,
На серци добру волю.

Двигај мамусь, двигај
До горы полицу,
Бо мы ти ведєме
До хыж молодицу.

ДІВЧАТА:

Не буду двигага,
Ішы нижше спушу,
А свою невісту
До вшыгкого пушу.

СВАШКЫ:

Выйд мамусю губата,
Иде ти невіста богата.

В хыжы

СВАШКЫ:

Слы сме сой, слы,
На вашу лавицу,
Впровадили сме вам
До хыж молодицу.

Ци вы сте нам ради,
Ци сте нам не ради,
Ци ся ту сподабат
місцевой челяди.

Панове дружбове
Илге постель слати,
Бо ся нам наперат
Пані млада спати.

Мороз, мороз, велька зима,
Повідж мила, де перина?
В коморонці постелєна -
Не буду спал, бо студєна.

Товды мі ся, товды
Серце розвеселит,
Як мі моя мила
На постели стелит.

ДРУЖБОВЕ:

Ой, на ярку, на ярку,
Там в місті на ярмарку,
Проходжу ся попід крам,
Што ти дівча дати мам.

СВАШКЫ:

Не купуй мі орішкы,
То великы посьмішкы,
Лем ты мі куп галунок,
Невеликій, за лудок.

ДРУЖБОВЕ:

Перина хлопці, перина,
А в той перині ялина,
А в той ялині єст листя -
Яке то ладне невістя.

ХОР:

А за нашом хыжом копа сєна,
Вчєра была дівка, гнєска жєна.
Вчєра была дівка заплєтена,
А гнєска невіста почєплєна.

На зеленій пасіці
Розмарія квітнє,
Чыє-ж то дівчатко
В коморі завитє.

А хто же го завивал?
Хто за ним банувал?
А ішы бы банувал,
Але уж го достал.

Уж ідєме з коморонькы,
Дайте же нам згорилонькы,
Зробили сме з дівкы жєну,
Ведєме єй почєплєну.

СВАШКЫ:

Идут ся нам молодята мыти,
Дай ім Боже долго жыти.

Зыйд-же Боже з неба,
Бо Тя нам ту треба,
Осьвятити воду,
Умыти молоду.

В загоріщі зїля, а в хыжы весїля,
А на поли ярец, а на столі балєц.
В загоріщі зїля, а в хыжы весїля,
Бїля хыжы мят, ту дівчына зїята.

ПРИДАНЫ

ПРИДАНЫ:

Идєме, идєме,
З горы до долины,
Идєме глядати
Новотной родины.

Вєрбина, вєрбина,
Зєлєна вєрбина,
Выйд же ты дівонько,
Иде ти родина.

СВАШКЫ:

Уж сме вам чадо взяли,
Уж сме го перебратли,
Штобы сте не познали.

ПРИДАНЫ:

Як бы сме не познали,
Кой мы го выховали.

Вчєра сме вам дали
В зеленєм віночку,
Гнєскы го видимє
В білшыкым чєпocky.

ДІВЧАТА (в сіньох):

Втічте в поле бараны,
Бо в вас сїлят приданы.

ПРИДАНЫ:

Не бїйте ся бараны,
Сыгы ідут приданы.
Бо мы забїли вола,
То сме го зїли дома.
Забїли сме корову,
Взяли сме на дорогу.

ДІВЧАТА:

Пришли нам ту приданяне,
Што мы ім ту істи дамє,
Нарубамє дрібных трїсок,
Насьплємє на сїм мисок.

Идут нам приданы,
Што ім істи дамє,
Рїта не копана,
Морков зїли мышы,
Што была на кнышы.

ПРИДАНЫ:

Што дате нам, то дайте,
Лєм чєст не одберайте,
Бо сте нам єй не дали,
Жєбы сте одберали.

Танцували шєвіці,
Танцували кравці,
Тєпєр си танцуют
Панове приданці.

Заграј же мі потряску,
Бо-м стратила - червєна ружа,
Дрібна фіялка - запаску.
Заграј же мі ишы раз,
Бо-м стратила - червєна ружа,
Дрібна фіялка - другу зас!

ІСТОРІЯ ЦІЛКОМ НЕДАЛЕКА, А ТАКОЇ НЕЗНАНА (1)

Мало не кождоденном темом наших бесід є релігійний поділ междє Лемками, при чым товаришым нам твердо закодуваний факт істнуваня на Лемковині двох віроісповідань - православногo і грекокатоліцкогo. Поза нима такої не видиме інчых релігійных конфесій. А - ци хочеме того видіти, ци ні - были, сун такы. Правда, не маюг они в нашіей найнівишій історії значучой участы, але частком ей остаюг. Нес нашьм заміром оцінювати ролі, яку сполыли, ци сполыяют. Будучы лем - як редакция - отворены на каждий надісланий текст, публикуєме понижше, з том малом увагом: Наголовок тексту наданий є одредакційнй (в рукописі видніє лем: „Вступне Слово Откровеніє Св. Йоана 7. глава. 9. стих.” - што трудно узнати за наголовок). Не зміняє - хотячы заховати полну автентычність - языка і авторского правопису.

**Надіслал з Німеччыны
Штефан Дігель з дому Вансач,
Автор незнаний**

Лемки то гірське, Славянське племя, від віків замешкале в горах Карпатах, міш риками зі сходу Сяном, а від заходу Попрадом. З полудневої сторони живуг Словаки, а північної Поляки.

Поклик Божий обняв переважно частину повіту Горлицкого від року 1927. Ту історію можна розділити на дві частини: перша від р. 1927 до р. 1947, тоє до переселеня Лемків на землі західні, друга частина від р. 1947 до р. 1971, на землях західних Польської Держави.

Гірське племя „Лемки” ніколи не мали своєї держави, ані занею не побивались. Жили переважно яко рильники виконуючи вимаганя Держави в які они находились. Ривнош не мали своєї писемної літератури, то уживали яко віруючи Сьвяте Письмо в тріох мовах, в Українськый, Польськый і Русскый. Так само пісні сьпівають до тепер в тих тріох мовах.

Першим покликаним віруючим з Лемків був покійни Брат Михаіл Кравець, родом із села Вільховець, Повіт Кросно. Після першої сьвітової віни він повернув з далекої Россії в р. 1922 віруючим і там же прийняв Хрещеня по віри. Він не мав дару ні відваги ширити Слово Боже поміш людми, але його скромне Християнське житя і молитви мали велике значиня перед Господом, він збогатів віруючих на Лемківщині многими пісьнями, котрих научив ся в Россії і до него ходили молоди брата, учили ся тих пісень. В своїм селі він був сьвітлом для людей най більше під зглядом покори, від него увірував молодик Андрей Моряк, тепер уже покійни.

В Повіті Горлицкому розпочало ся Діло Боже так: в р. 1926 приїхав до села Боднарка дослідник Св. Письма Григорій Щерба. Будучий родом зі села Боднарки зачав відважно голосити слово Боже, але наукою так званих „Дослідників” Св. Письма. Був то чоловік спосібний і поважний, так що коло него зібрала ся групка людей. Селяне, будучи силою привязані до своїх обрядів дуже їх переслідували страшними словами, нападами і битем, тому віруючи в Боднарці перенесли багато терпіня. Нераз удавали ся до власти просячи охорони. Перший похорон матери Щерби від був ся досить спокійно. Під впливом Слова Божого люде немногo смирили ся.

Від р. 1932 був в селі Мацина Велика священник Йосиф Ляльович. До него ще належали села Вапенне і Пструж(н)е і в тих всіх селах було богато віруючих. З початку не було з його сторони сильного ворогуваня, бо він мав надію своїми проповідями спинити Євангельське движеня, однакo коли що раз більше людей приходило до покаяня і віри Христовой, таі Ляльович став великим ворогом так у свої сьвятині як і в школі на лекціях релігії, де діти були сильно переслідувані. В кождий його проповіді були страшні погрози на „Єретиків”, так називав віруючих. Доходило до того, що аж влада мусіла спинити гордогo сьвященника, що завалив гриб і недав хоронити хлопчика на тім місци де він нехотів. Оден чоловік сказав йому коли стояв на заваленім гробі: „Господь Ісус не жалує царства Божого для дітей, а ви жалуете землі”. Тоді батько помершого питав - то де кажете похоронити мого сина, і Ляльович каже: „В рові єретика і жида поховайте”. Однакo розимни солтис відділив місце на боці і на другій день відбуг ся похорон. Переслідуваня дальше продовжалось, так що аж приїхав сенатор з Варшави, і хотяй брав в оборону віруючих, все таки ще довго той сьвященик кидав зі своєї казальниці рижни осиди і очернення, а Сьвяте Письмо казав п-алити називаючи його чорними дияволськими книгами.

Нарешті від своєї Єпископальної влади мав остро заборонено визивати і чернити віруючих, і так закінчило ся, але з людей більше ніхто не увірував, а при переслідуваню найбільше увірувало.

Прийшло і інше досвідченя на Церкву, переслідуваня внутренне розділеня і довго літне взаімне ворогуваня. Ривно часно приїхав з Америки до села Перегримки Петро Данило, родом з віттам, такош дослідник Св. Письма. Но там були люде інши, ціле село заняло ся читанєм Слова Божого. На жаль пізнійше поблазила ся наука „Дослідників”, чи то Бадачів Св. Письма, не голосили людем покаяня а переважно критику католицкої Церкви, та єі служителів - сьвященників. Подібна она є до науки „Сьвітків”, тільки що они неходили по домах і не надуживали найвишого імени Господа Бога.

Видно так уподобилось Господеві щоби віруючи були знакомі з тою наукою, від котрої пізнійше всі відступили, коли прийшла лутша і здоровша наука.

В роках 1927 і 28 запізнали ся віруючи з Християнами вольними, котрих було вже багато, а найблиши їх збір був в Новому Санчу, звідки они часто на Лемківщину приїжджали. Через них довідав ся про віруючих Лемків Бр. Петро Драновский з Крилиці, котрий увірував в Россії(i) будучи в неволи і там хрестив ся у збори Євангельских Християн Бабтистів. Він найбільше трудив ся над віруючими на Лемківщині.

В р. 1928 приїхав ще бувши священник Димитрий Хомяк родом від Львова. Три рази приїздив на Лемківщину і найбільше утвердив у віри бо мав особливий дар голошеня здорової науки євангельської. Попередньо був також Дослідником в Брукліні, де працював яко перекладник науки Рузвельда і Рутенфорда, заложителів науки дослідників св. Писма. Около 10 літ Бр. Хомяк там працював і зауважив богато ричей незгідних з правдою Біблії. Був чоловік боячи ся Бога і йому залежало на спасеню души своєї і тим всім кому голосив слово Боже.

(продолжыня в наступнім номері „Бесіды”)

50 РОКІВ (5)

На днес, з циклю 50-ой річниці пересеління Лемків до Сове́тского Сою́за, пропонуємо вибір з документів опублікованих в календарі - альманаху „Слідами пам'яті”, які ми анонсували в попереднім номері „Бесіди”.

**З листу Поляків - мешканців Кросна
з 29 марця 1946
до ген. секр. ЦК ПРП Владислава Гомулки**

Терор і barbaryznistvo z jakim wyrzuca się naszych braci z odwiecznych i nędznych, lecz przez nich umiłowanych siedzib, za to że nie pisali się na wyjazd, pozostanie w historii czarną plamą na naszej młodej robotniczo-rolniczej republice. Nie na nienawiści, lecz na miłości bliźniego: chłopca i robotnika winniśmy budować naszą ojczyznę. (...) Ewangelię nienawiści i wyższości rasowej głosił Hitler, lecz jak szybko i sromotnie upadł, nie powinniśmy naśladować jego wzorów. Nie

mamy zamiaru nikomu przeszkadzać, gdy kto chce wyjechać z naszego kraju na zasadzie między państwowego porozumienia i dobrowolnej wymiany (...). Jednak pastwić się nad kimś, napadać go w nocy, radować, więzić za to, że on tu zaklimatyzowany od pokoleń na tej jałowej glebie, chce tu nadal pozostać, za to, że był i jest lojalnym naszym bratem, (...) byłoby niestęchanym bezprawiem. Łemko inaczej nie potrafiłby, on nie umie nic odmówić bliźniemu, jest nadzwyczaj gościnny, dobroduszny, nie zna kradzieży, pijactwa ani oszustwa. Ma zwykle liczną rodzinę, dużo dzieci dorodnych, dobrze wychowanych, od małego przyzwyczajonych do ciężkiej pracy. (...) Streszczając nasze myśli, prosimy o humanitarne, ludzkie traktowanie pozostałych Łemków, zaprzestanie wyrafinowanych szykan, napadów i rabunków ze strony uzbrojonych band, a danie im zapewnienia spokojnej pracy, by teraz na wiosnę pola ich nie leżały odłogiem i skutek tego nie powstał w naszych stronach głód.

**3 протоколу конференції
в Воєвідським Уряді в Кракові
зо 7 мая 1946 р.
в справі висеління Лемків**

Płk Chiliński zapytał, jakie jest stanowisko Łemków do państwa polskiego, na to oświadczył starosta, że są to ludzie wrogo ustosunkowani i stoi na stanowisku wysiedlenia ich siłą przy pomocy wojska. (...) Płk Chiliński stanął na stanowisku, że należy zdecydowanie wystąpić i osoby przeznaczone do ewakuacji bezwzględnie wysiedlić, tym bardziej że granica polsko-radziecka jest silnie strzeżona tak, że ich ponowny powrót jest niemożliwy.

Następnie zabrał głos starosta nowosądecki mgr Łabuz i stwierdził, że sprawa Łemków na jego terenie przedstawia się o wiele poważniej aniżeli w starostwie nowotarskim. (...) Ludzie ci w przeważnej części bronią się przed ewakuacją, niemniej jednak należy ich wysiedlić i nie dać się zastraszyć przez elementy naziistowskie, usiłujące utrudnić całą akcję. Ludność ta była nastawiona raczej moskalofilsko, podając się podczas okupacji za Rusinów, nie przyjmując kennkart ukraińskich. W sprawie przeprowadzenia dalszej ewakuacji należałoby użyć siły, jednak sprawa nie jest łatwą (...). Dlatego należałoby użyć motoryzacji, tym bardziej że spędzenie 100 furmanek na jeden dzień spowoduje popłoch wśród ludności łemkowskiej. Ewakuację należy przeprowadzić nagle i po 20 maja 1946 r. z uwagi na roboty polne.

Następnie zabrał głos naczelnik Lib i oświadczył, że po zobrazowaniu sytuacji przez obydwu starostów sprawa jest jasna, a stanąwszy na stanowisku państwa narodowo jednolitego nie ulega wątpliwości, że należy ewakuować elementy najgorsze. (...) Sprawę łemkowską należy ostatecznie zakończyć.

НЕСТОР ЖЫЛИЧ

Лемківській матері

*Ани описати, ани розказати,
Скільки вытерпіла лемковская мати.
Як мы Лемковину руску полишыли,
Тебе, наша мати, обухом прибили.*

*Ты заморочена і зогнувши спину,
Жебрала, штоб дати дочці або сыну.
По чужых дорогах ты ноги ранила,
Выпрошеным хлібом діточок кормила.*

*Яснымі очами ты іх огривала,
В іх молоде серце бодрый дух вливала.
Пішком шла степами, спала під забором,
Зносила знущання з плачом і покором.*

*В темны, люты нocy діток колысала,
З красной молодежи бабусяю стала.
Голову покрыва сивизны пороша,
Все-ж ты, любя мамо, красива, хороша.*

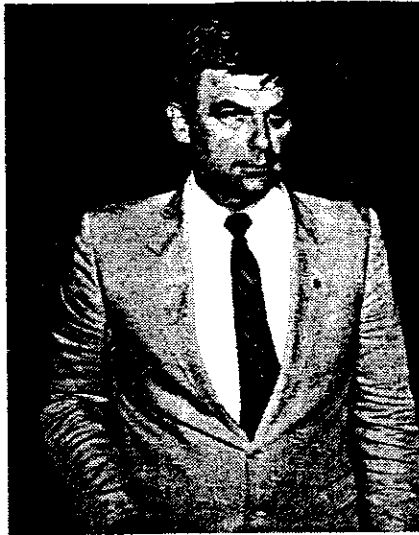
*Хоч і высікли ся косоньки дівочы,
Ненаглядна мамо, ты полна урочы.
Што ты перенесла, словом не розкажеш,
Напевно в чужыні у могылу ляжеш.*

ПРОФЕСОР МАГОЧИЙ - АКАДЕМІКОМ

В квітні місяці того рока дішла до нас мила вістка: професор Павел Р. Маґочий отримал найвыжше наукове звання Канады. В писмі Професорови Патриция Смарт, секретар, пише: „З великым задоволиньом пишу Вам же сте выбраны до Канадийского Королівского Товариства як член Академії Гуманітарных і Суспільных Наук (...). Тот выбір то велька чест і признаня з особливим значыньом за Вашу выдатну наукову роботу”.

Канадийске Королівске Товариство то найвыжша інституція науки в Канаді. Членів ся выберат на основі предложыня найменше двох академіків, а церемоніальне проголошыня і вручыня дипльому проходит в приявности Губернатора Канады. Членство в Академії доживотне.

Професора Маґочия на члена Академії предложыли академік Р. Марус, професор історії, спеціаліста од проблематики Жыдів во Франції і академік Ґордон Х. Скілінґ, професор політичних наук, спеціаліста Масарикового періоду в Чехословації. В обґрунтуваню предложыня, межде інчым, єст: „Деякы з його книжок были основом для секційной дискусії на науковых конференциях; його работа была предметом парох прац і інтелектуальной бібліоґрафії; недавно в студії британского антропология Ц. Хана він был вызначений як інтелектуаліста котрого праці помогли одродити ся єдному славянскому народови в остатніх декадах двадцетого столітя... Векша част його книжок зъявили ся в другым або третім выданю, а його праці преложены на французкій, німецькій, векшыну славянских языків і на кытайскій... Выглядат же Маґочийовы теперішні і будучы пулікації будут впливати на наше пізнаня на центрально-східню Европу і на державніст і народовы державы в цілости”.

Професор Маґочий, тераз уж академік, опублікувал такой пятсто дописів і є автором або редактором вісемнадцетьох книжок о східньо-славянских народах в Україні, Словації, Польщы і Зъєднанных Державах, не рахуючы високо оцінены геоґрафічно-історичны атлясы України і східньо-центральной Европы. Так і недавно выдрукувана його обяжна мапа русиньских поселінь з кінця прошлого і початку того віку - діло особливого значыня для русиньской етноґенезы. Особливе значыня його діла в тым, як написане в проголошыню Академії, „же ся його праці односят до історії окрісленой державы як зберат вшыткы ей народы, а не лем до еволюції домінантной державы або народа; його діяльність впливат на роботу вельох колеґів котры тыж дізріли вельоетнічність в векшыні держав сьвіта”.

Выбір Павла Р. Маґочия на академіка для вшыткых Карпато-Русинів має велике значыня. Професор уж роками старат ся о признаня автохтонности русиньской культуры. Науковий сьвіт знал правдиві оцінити тоту роботу Професора, а тераз уж мож вычислити вельох котры ідут по тій самій дорозі, та аж і межде українскыма науковцями. Карпато-Русины, завдякы його жертвенній роботі, днес горды же знають о своїй минулости і чом треба плекати русиньску традицію.

Лемкы - люде з велькым серцьом і щыром народном душом. Каждый дар даний до їх рук знають стократно вернути. Лемкы добрі знають же Павел Маґочий з любовію і великым довірйом смотрит на жытя Лемковины. Він не жаліє часу і труду вказати сьвіту же то Лемко, Русин, Карпато-Русин, част єдного народа котрому будчність потрібна як і каждому другому. Зато, кед наймудрійшы головы Канады дали таку високу чест професорови Маґочийови, же го выбрали до своїх кругів, Лемкы мають нагоду потвердити же то не было надармо. Лемкы завсе, тераз іщы міцнійше мають причину остати своїма на своїм - Русинами, так як были і нашы предкы.

Лю. Медєши

*Ціненому
Кореспондентови „Бесіды”
і Авторови дописів до
„Лемківских Календарів”*

Богданови Ґорбальови

*і
Його Жені Данути*

*з нагоды вінчаня,
найщеслившого щестя,
шырокой дорозы до сьвіта
і іщы шырокой
в вертаню до Лемковины*

*жычыт
Редакція „Бесіды”
і Ґоловний Заряд СЛ*

зблизат ся під стоаітя нашого выґнєня

— думайте о написаню своїх споминів, рефлексий над прожытым. На Ваш голос, на звуки найтоньшых струн Ваших душ, - як завсе вірно - ждала буде лем лемківска „Бесіда”.

З ДАЛЕКОГО ПІТТСБУРґА ДО СТАРОГО КРАЮ

(ВЕЛИКА ЕКСКУРСІЯ ПОТОМКІВ НАЙСТАРШОЙ РУСИНЬСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ)

Властиві і дост уж чудні бесідувати о них же пришли до Старого Краю, адже ни хто з них, навет тых сімдесятлітніх не вродил ся ту, рідко іх родиче, найчастійше - дідове, прадідове. Мало хто бесідує языком предків, половина носит назвиска англицькы, німецькы, італіянськы. Іщы пару років тому мало хто з них думал, подорожуючы сьвітом, зазріти до того кутика нашой планеты. А еднук - стало ся!

Рано, 8-го липця, хтоси натиснул дзвонк до мешканя. Выходжу і очы протерам з зачудуваня. То-ж то Джері Джумба і Джон Ріфетті. Першого познал ем іщы в 1989, в час тримісячного пербываня в Торонтоньскым Університеті, другій был делегатом з Америки на II Сьвітowym Конґресі Русинів в Креници (1993 р.). Такой, витаючы ся, гварят, же приіхали ту великом екскурсіом, 36 осіб, же будут в Креници три дни, же одтале зачынают звиджувати Лемковину, потім Пряшівщину, пак Підкарпатску Русь...

Гей - стало ся! Якисий чудний дух вступил до теперішнього молодого покоління америчькых Русинів, піл-Русинів, чверт-Русинів. Якиса давна пісня одозвала ся в іх генах і вшыткы, з дня на ден, стали ся цілыма Русинами, лем Русинами, на 101% Русинами - як повіст в меджечасі Річард Кастер, Русин з вітця Німця.

Зо вшыткыма стрітил ем ся при могылі-памятнику Никифора, розповіл ем дорогу жытя і творчости нашого великого Краяна; на цмынтері,

де нашы шліды лем два, одвиділи мы і тот другій - гробницю Венґриновичів. Спочывають ту: о. Еміліян Венґринович (1887-1961), декан Мушыньскій зо женом, та іх сын, пред парома роками померший Стефан (пс. Слезин), які до кінця такой своіх дни потрясал найвірнійшых знаємых сьпіваныма баладами о выселіню (едну друкували мы свого часу в „Бесіді“).

Пак перешли мы двасто кроків, іу новій, якої будова ся кінчыт, православній церкви. Казали сой розповідати о вшыткым. Інтересували ся щыро - хоц більшістю греко-католики - всяком дрібницём. Слухали з великом увагом і повагом. Усьміхнули ся дивні лем при інформації же нова церков посьвячена буде покрову Сьв. Князя Владиміря Київского. Аж і зьвідали: „Чом? Ци то для нас найближший сьвятій? Ци не крашше было перенести з маленькой капличкы (яка буде збурена) до великой церкви покров Просьвітителів Славян Кірила і Мефодія?“. Штож ем мал одречы? Так ся зложыло, а по друге - культура Руси неє нам преці ани чужа, ани далека.

Пак сіли мы до комфортowego автобуса і поіхали звиджувати наоколишні церкви: в Тыличу, Мушыньці, Віковій. При тій остатній, до якої спинати ся треба під прикрий горбок зо двіста метрів, приемні было позерати на удуховліня екскурсіоніков, особливо тых найстаршых. Вели едны другых попід руки, але дішли. І зышли. І были барз задоволены.

При вечері, в креницькым екслюзивным „Пеґазі“, де ся задомили, бесідам не было кінця. Захопленый был ем, спомненым уж Річардом Кастером, редактором „The New Rusyn Times“. Знал же ем білцарівян. Мало того, - зачал „сыпати“ білцарівськыма назвисками, пак фльоринськыма, боґускыма. Як ем ся потім довідал од Богдана Горбала (він „сідит“ в тій справі), Річард зьїздил цілу Пенсильвенію і списувал хто, коли і одкале приіхал. Є для піттсбургськых нео-Русинів ходячом енциклопедіом. А іщы пят років тому не знал по русиньскы едного словечка.

На наступний вечер запропонував ем ім ватру на традиційным креницькым ватровиску, за нашом плебаніом. Ден мали для себе. Декотры выкорыстали го жебы поіхати таксі н.пр. до далекого Липівця, Черемхы, бо в інчым меджечасі маршрута не позваляла ім на то.

А сама ватра была прекрасна. Ту душом был знаменитый музык і сьпівак, молодой человек які одтворил, поставил од нова на ногы пісенну русиньску культуру в середині Америки, найаесільший з веселых - Джері Джумба. В сьпіві товаришыл му прекрасным тенором Джон Ріфетті, молодой науковец, з ґенів і уроды більшістю Італіян, з душы - Русин твердий як Русин.

Такой цілий час тримал ся при мі Іван, Ваньо, по предках з Руской Воли (село сусідуюче з нашым Лелюховом). Гварил же ся му барз любит моя бесіда, же му припоминат дітінство, родичів, рідний небогатий майнерскій дім. Же мама з няньом так бесідували і він тіж. А тераз му кус тяжко находити слова. Але розуміє вшыткы. Сникот ся му. І барз іх кохат.

Іу ватрі зышли ся і молоды креничане, прекрасні вплели ся в атмосферу розсьпіваного вечера, а же сами тіж потрафлят прекрасні сьпівати, грати - виділо ся што веселости кінця не буде.

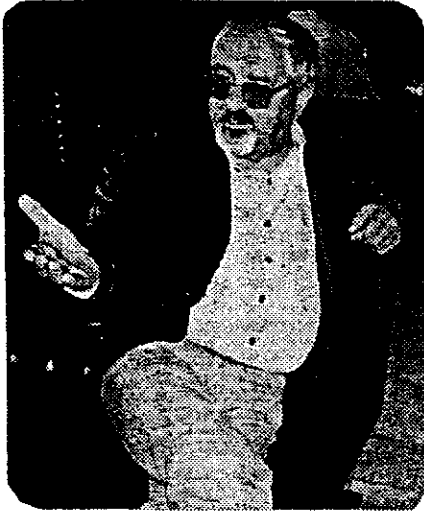
Але край вшыткому прийти мусит, хоц не вшыткому до самого края. Бо хоц мы ся розышли, часткы нашых душ - як мрії - остали в нас взаімні.

Петро Муранка

На знімці гори: клячат Джон Ріфетті - президент русиньской організації в Піттсбурґу, над ним Сусана Михаляска (наша кореспондентка), по єй правій страні Річард Кастер, по лівій Джері Джумба.

О 50-ЛІТЮ ТЕАТРУ АЛЕКСАНДРА ДУХНОВИЧА, І НЕ ЛЕМ

(Інтерв'ю з Ярославом Сисаком Директором ТАД і Ведучим Русиньської Оброди, взяте для „Бесіди” через Андрия Копчу

— Пане Директор, Пане Ведучий, розповідьте, прошу, для наших Лемків о жытю-быттю, Вашого (і нашого) русиньского Театру.

— Недавно одзначили мы 50 років од першой премьєры в Театрі...

— А коли была перша премьєра?

— Перша премьєра была 2 марця 1946 рока, а Театр был заснований 23 листопада 45 рока; так же мы святкуєме річницю першой премьєры, зато же товды властиво зачал Театр жыти.

— Театр зове ся тепер мєном Александра Духновича. Знаме же не одраз так было, яка была його перша назва?

— Перша назва Театру была Українській Народний Театр. По войні настала така ситуація, же оглосили референдум (не на нашій території, але на Підкарпатській Русі), а тото референдум під режимом Сталіна было зробене так - же ся вшыткы голосят до Українців, до Радянской України. Зас ту, в Пряшові, выникла Українська Народна Рада, так і Театр, і вшыткы інституції ся звали українскы.

— Што обізріли Пряшівяне найперше?

— Першом премьєром была

музычна драма Михайла Старицкого „Ой, не ходи, Грицю, тай на вечорниці”. Постановником был перший директор Театру Іван Гриць-Дуда, якій іщы жыє, ту в Сабінові, має 85 років. Потім Театр, як каждый, мал свої проблемы, перипетії вшелякы. Грало ся ту по рускы (росийскы), по українскы. Был музычно-драматычний театр, была оперета і драматычний театр. Тепер існує як драматычний і при ним фольклорний ансамбль ПУЛЬС.

— Може дакус історії іщы. Як долго провадил Театр його перший директор?

— Лем єден рік. Потім зачали ся ту звады всякы. Єдны были проруской орьєнтації, другы про русиньской, дальшы проукраїнской. Не могли ся добесідувати... Директорів было, жебым спочытал, так: Гриць-Дуда, Бітнер, Мацінській, Баволяк, Тиханич, Фельдбаба і, тепер - я, семий, думам, кєд ся не мылю. З них жыют лем перший і послідній, покы...

— А в котрым році Театр принял імено Александра Духновича?

— Театр принял імено Духновича в листопаді 1990-го рока. Выходили мы з того, же Духнович наш будитель, сам был драматургом і він акуратні мал бы быти тым стимулятором, котрий гварит - якій то є театр. Духнович повіл што „театр то дух цивілізації”, то його выслів. Він фурт гварил о потребі театру, зато же в його часі лем театр міг ся медже люди дістати і бесідувати о проблемах якы были. Мали мы таке переконання - же лем мєно Духновича може вызначувати што Театр мал бы робити а кому бы мал служыти.

— Акуратні - кому? В нас, в Польщы ся бесідує, же театр має штотраз менше запотрібування, великій прогрес телевізії причинил ся до того, што люде

радше волят сідити дома. Але Ваш Театр - то єдиний русиньскій професіональний театр на сьвіті.

— Я думам што театр може так долго існувати, як долго потрібуют го люде. А кєд, тот наш, існує - значыт же го люде потрібуют. Видит ся мі, што кєд бы нашим людам тепер повісти жебы Театр не існувал, та бы протестували. Діло лем в тым, - тота проблема буде, думам, і в Польщы, - як підпорювати театр. Люде за 50 років звыкли діставати вшытко задармо. Час ся змінил. Проблемы мают вшыткы. Є то дост парадоксальне, але декотры словацкы театры мают більшы проблемы жебы еґзистувати. Декотры зникают, а я вірю же тот наш - остане.

— Як дуже премьєр мал Театр?

— Театр мал 286 премьєр, тысячы представлінь, милионы кілометрів на колесах, якы ся переходило, в більшости ідучы серед наших люди.

— А де сте грали поза державом?

— Поза державом мы грали, кєд не брати до увагы Чехів, же то уж заграниця... Были сме в Польщы, Україні, Мадярску, Югославії, в Румунії, в Швеції, были сме в Англії. Думам, то дост шыроке спектрум де Театр презентував якраз тоту русиньску культу-

„Украдене щастя” І. Франка в выкананю артистів ТАД. Ролі Анны і Михайла грают Людмила Лукачікова і Маріян Марко.

*„Добродітель перевыжшат богатство” Александра Духновича в выкананню артыстів
ТАД на креницкій сцені підчас II Сьвітового Конгресу Русинів - 21 мая 1993 р.*

ру на русиньскім языку. Уж в Англії і в Швеції были мы як русиньскій театр. Він веце повіл як вшыткы публікації. Кед мы пішли до Брістолю, ци до Кардіфу - виділи люде же егістує деси в середині Европы така народність як Русины і маюч свій театр. Так же є то значуча пропагация русиньства.

— *Репртуар? Одкале го берете?*

— Репертуар ріжний маме. Сьвітова класика, руска, українська класика, словацка, ческа класика і сучасна драматургія. Театр не є зашкатулкуваний. Тепер ідеме до Чех на фестиваль, де нас кличут а будеме грати Гоґоля по русиньскы, „Женитву” Гоґольову. В Будапешті мы были недавно з Духновичовом пьессом „Добродітель перевыжшує богатство”. Принимали нас нашы люде. І ту повім што за малы сут контакты медже Русинами, а і наш Театр мал бы служыти вшыткым Русинам. Трудно ся і дістати за границі давного бльоку, кед ся везе костюмы, декорації - сут проблемы. З тым все сут проблемы - ци до Мадярска, ци до Югославії, не говорячы уж о Україні - ту ся нич не змініло, жебы піти на Закарпаття, треба два тыжні стояти на границі. Бесідує ся же мал бы быти культурний обмін, але бюрократы маюч свою філософію.

— *А якы маме надії на будуче?*

— Надії? Треба вірити што запанує розум. підеме до Европы. Кед ідеме до Франції, та там неє ниякых проблемів ся дістати. Лем ту, ближе, до сусідів труднійше.

Рідко ся стрічаєме. Треба бы было так робити, жебы тот обмін ліпше функціонував. Самы фестивалі то мало. Дахто, дайме на то, „Лемковина” піде до Лабірця, хтоси од нас до Михалова, - то барз мало. Мусиме сами думати о контактах, бо влады, ци польска, ци словацка, тым не заінтересуваны, ім тото невыгідне. Тепер є в нас делеґация з Югославії, з Дюрдьова, зо заміром обговоріня коперації культурной, а і комерційной. Треба бы было і нам з вами о подібным подумати.

— *Я тіж такой мысли. І з Вами, конкретно, уж не лем як Директором Театру Александра Духновича, але і Ведучым Русиньской Оброды треба о тым бесідувати.*

— Я ведіня Русиньской Оброды приял лем тымчасово. По найближшым соймі РО буде уж новий шеф. Взагалі, хочут перенести головну сідубу до Свидника. Я думам же то недобрі, бо Пряшів то наш давний історичний центр.

— *Я тіж думам, што в Пряшові повинно остати головуваня. Тот осередок окрем історичности має в собі, як більше місто - і більшу інспірацію культуротворчу*

— Тото ся вирішыт по найближшым Соймі Русиньской Оброды. Зас 22-24 серпня буде ту в нас конгрес який організує Европска Федерация Народностных Меншын. Уж є тото схвалене - же мы, Русины, будеме господарями того конгресу, ту в нашым Театрі. Вы тіж мали бы сте прийти, так як єм мал лист од Секретаря ЕФНМ - жебы запросити наоколишні русиньскы організації. На конгресі мало бы ся бесідувати о проблемах тых народностных меншын котры не маюч свойого штату, своей державы, як Баскы, Бретонці, Провансальці, Каталонці а так дале. Ту іде о то Федерациі, жебы захоронити культуру меншын котры не маюч опертя в своїх власных державах. Кед заникне культура окремых меньшых народів - буде то страта для цілолюдской цивілізації. Так же Европа ся на то дала, же треба тото захоронити, треба підтримувати - жебы ся розвивало.

В осени єм был в Італії, там - в Турині - засідала Рада Федерациі, там і выбрано підготовчий комітет, якраз до того конгресу.

— *То велика чест для Русинів, же такой конгрес будеме мы організувати!*

— Мали мы кус проблемів. Влада словацка не хотіла жебы конгрес был проведений ту, але Мадяре повіли - кед не хочете вы, мы Русинам даме тоту можливість. Потім ся наш міністер культуры зрerefлектувал, так же остає конгрес в нас і треба дати на то одповідні грошы. Буде ту такой ціла Европа, та і з дальшого сьвіта, в тым з Австралії (аборигены). Будете і Вы, Лемкы з Польщі.

— *Дякую красні в імени Стваришыня Лемків і своїм власным за запрошыня і за днешню інтересуючу розмову.*

Андрій Копча

СВЯТИШИЙ АЛЕКСИЙ II ПАТРІАРХА МОСКОВСЬКІЙ І ВСІЯ РУСИ - ПЕРШЫРАЗ НА НАШЫХ ЗЕМЛЯХ

На позваня Священнаго Синоду Православной Церкви в Ческих Землях і Словаціі, Президента СР, Ведучога влады СР од 17 до 21 мая был в Словаціі глава Руской Православной Церкви, Святіший Алексій II, Патріарха Московскій і Цілой Руси.

17 мая о 12 годині спеціальний аероплян приземлился в Кошыцах, з якога выступил Алексій II, Патріарха Московскій і Цілой Руси, де го привитал Митрополита Ческих Земель і Словаціі, Його Блаженство Архископ Пражскій Доротей, Пріматор міста Кошыць Рудольф Шустер, православны епископы Словаціі, Міністер Культуры Іван Гудец і інчы представітелі церковнаго і культурнаго жытя. По сьвяточным обіді Святіший завитал до Університету Павла Йозефа Шафаріка, де был участний на засіданю науковой рады. Там му был переданий златий медаль як оцініня його літературной работы і рішыня мирных проблемів. За тым было осьвячєня основнаго каменя новаго православнаго храму, якій буде стоял на улиці Ческословенської армады в Кошыцах. Глава Православной Церкви в Росіі был пріятий Пріматором міста Кошыць в Якобіога Палаца, де ся зазнаемил з історіям міста і односінами Кошыць гу Москві, Санкт-Петербургові. Пріматор міста в чест гостя дал вечерю.

На другій ден Святіший в допроводі одышол до Михаловец, де о 9 годині зачало ся посьвячєня новаго кафедральнаго храму. По высьвячєню была літургія. Патріарха Московскій і Цілой Руси одвіділ Церковне Учыліще св. Кірила і Мефодія, яке выдає матуры і прыготовлює молодых люди до ріжных професій, перешол ся по лекційных салях, зазнаемил ся з учебным процесом учыліща.

В тот сам ден в Меджелабірцях Святішого привитало понад 2000 люди перед православным храмом і з квітьом го запросили до церкви, што він з радістю пріял і оддячыл ся словом. Далє шлідувала дорога до діточаго будинку, де уж го чекала директорка будинку пані Главенкова з дітми. З Меджелаборец ся глава Руской Православной Церкви Алексій II перебрал до Свидника, де го в православнім храмі щыро привитали вірны і протоерей Йоан Совіч. Патріарха Московскій і Цілой Руси одслужыл і панахіду на цмынтері совітских вояків. В своїм слові высловил велику подяку місту і державі за достойне утримуваня цмынтеря.

19 мая о 9 годині взял Святіший участ в Богослужыню в храмі Александра Невскаго в Пряшові, на якій был пріявний і Президент Словацкой Републикы пан Міхал Ковач. Митрополита Ческих Земель і Словаціі передал Патріархові Московскому і Цілой Руси Алексіюви II ікону св. Ростислава, князя Великоморавскаго. Патріарха Московскій і Цілой Руси Алексій II подарувал Архиепископові Пражскому Доротейові жезло як символ пастьрства, владыковы Николайові, Архиепископові Пря-

Привітаня Святішого Алексія II, Патріарха Московскаго і Цілой Руси на аеродромі в Кошыцах. Од лівой страны стоять: Митрополита Пражскій Доротей, Святіший Алексій II, Архиепископ Пряшівскій Николай і Епископ Михаловскій Йоан.

шівскому і Словаціі панагію і крест, а для храму А.Невскаго в Пряшові - нову чашу. На сьвяточным обіді, де был пріявний і Президент СР Міхал Ковач, Святіший високо оцінил гостинніст, з яком ся стрітил в Словаціі. Як сам повіл, чул ся ту барз добрі, як медже своїма. По обіді шановний гіст был в Богословскій Факульті, де ся стрітил з богословцями і сьвященниками.

Наступнаго дня перебуваня в Пряшові (...) Святіший был в Окресным Уряді, де іщы перед будинком го привитали вшыткы працівникы, а русиньска сьпівачка Анна Сервицка го потішыла сьвітскыма і церковнымы піснями. Начальник Окреснаго Уряду в Пряшові Ігор Мате передал Патріархові Московскому і Цілой Руси Алексіюви II символічний ключ од Пряшівскаго Окресу. (...)

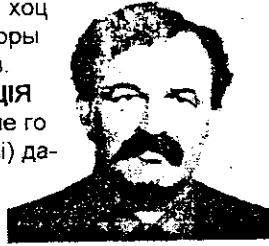
(...) В рамках свога перебуваня в Братиславі Йога Святіст Алексій II посьвятит дубовий крест на Томашівскій улиці, де ма быти побудуваний православний храм св.Ростислава, як і руску амбасаду в Братиславі.

Перебуваня Святішого Алексія II в Словаціі лишыло в серцях православных вірных, котрыма сут головні люде русиньской, україньской, але і інчых народности Словаціі, великій шлід. Напевно уж є і буде причынком до нормалізуваня односин мадже двома славянськыма народами - рускым і словацкым, які мают спільне коріня - во східнім обряді, кірилومهфодіівских традициях.

Марія МАЛЬЦОВСКА

Повыжшыи текст взято з „Народных Новинок“ (ч.21-22). За деякы скорочєня і змєны, голоєні в титулятурі, перепрашає. (пт)

В нашій „Бесіді“ поміщали ми уж, хоц николи на тій виділеній страні, творы сучасных русинських писменників. Познали мы уж і ІВАНА ПЕТРОВЦІЯ з Підкарпатской Руси. Днес хочеме го запрезентувати (на тот раз в прозі) дакус обшырнійше. Думаеме што не-едному з чытаючых припомне ся тепло рідной, вітцівской хыжы.

Лист Нянькови в ден Його вісемдесятлітя

Дорогий Няньку!

В першых рядках того листу кланям Вам ся: „Слава Иусу Христу!“, а од Вас буду чекати: „Слава на вікы Богу сятому!“.

Бога славити, Вам того рока четвертого децембра выполнит ся уж вісемдесят. В жытю людскым сесе шпен тотя межа, кой годни сте ся пообзерати, та й зафилітьовати, ош ци на мірі Вам душа од того вишыткого, што было, и што думате о тым, што хотіли сте вбы было, ай не стало ся.

На сес сятый для нас ден мы вишытков фамелийов ся зыйдеме до Вас, тай погратулюеме, выпишеме з Вами, повспоминаме дакус!..

А я в тым листі сам ся хочу Вам высповідати.

Найперше Вам гварю: - Дорогий Няньку! Я Вас люблю! Я люблю Вас шпен так, гыкой Вы любили мене, кой ем был малый.

Такой вишыткы спомини мого дитинства зачынают ся од Вас. Бо в хыжы в нас все чули ся слова: „Нянько прийде!.. Нянько принесе!.. Нянько зробіт!.. Не чыни так, бо нянькови ся тото не полюбит!.. Будте крїтко, бо нянько одпочыват!..“.

В небі є Бог-Отец, а в хыжы є Отец. Они знают вишытко. Они вишытко можут. Их треба слухати и любити. Бо вишытко, што маш - од них.

Тямлю свій перший габазийовый ануцок - таркасты пачмачкы, таркастый реклачок. Нянько купил! Потім ем пак мал световы, та перший ануцк был - перший! И кілко ем вылял слыз, кой ем го урвал, перелізуочы через лісу на арсак...

Мамка мала з нами клопїт каждый ден, та од ней - шыбенкы! - й діставали сме май часто.

Тямлю, мал ем десі вісем років, Мамка ня за што-си потырмосила, и хоц діло было ту нocy, я - пакісник! - втїок из домы, та направо через толоку пішол ем до Блок, де Вы робили кочішом в лісництві. Переспал ем з Вами до рана, а рано взяли сте ня с собов в хашу - онь там понад Осій, на Копїжовате. И не можу днес докладні выповісти, ош ци тововы то было, ци пак май потім... Айбо добрі тямлю й до днес тоту полянку, де Вы косили, а я собі бігал по зворинах, кой чую - гойкате: „Иване! Хватай ошвилы, та под гев!“ Я с ошвилыма підбіг, а вы на густотравій полянці притискаете косу г' земш, а по кіясти бьс хвостом змыя. Вы кой закосили, та якраз изгынана косы стало змыї на копыни, и Вы ю ту такой и притиснули. Я тоту гадину вытяг посеред стежкы, та вишыткы, хто шїол из ха-

щы, острашували ся - така была груба і долга.

Пришли сме пак домі, а Мамка й забыла, ош побіла ня перед тым - на Вас гойкала, ош чом сте не повіли й, ош взяли сте дїтвака с собов в хашу... И барз ся радувала, ош вишыткы сме дома.

Сяких исторій ис свого дитинства ту міг бым наприказувати дуже.

Ищы ишшу мушу Вам догадати. Добрі тямлю, ош было мі тововы рівно пят років. Вы в літі варили палінку ис слив дрислячок. А я все прибігал, та просил ем скоштивати той квасной водичкы. И Вы мі пару раз дали. И пару раз я гытнул... Тай... фест ояніл. Так ня тотя панївчына обалїла, што за нашов хыжов люг ем собі до копривы. Під вечер пробудил ем ся - голова, як горнец, дуошит, в тамбі паскудно, в жолудку, як в шпорі, попечены рукы, ногы, черово сверблят-треплют ся, як мара... Од пятох до двадцетюх років мі пак палінка, тай нич ишого спиртного, в тамбі не было. Все пак Вы фильовали: „Мій Иван перишій раз вер пи-ти на пят років!..“. И оно так было.

Одоколи себе й Вас тямлю, Вы дуже чыстосердечно вірували в Бога. Не было такого вечера, вбы Вы легли спати, а не помолїли ся. Не было такого рана, вбы Вы ден почали без молитвы. Нам сте засно гварили: „То лем марга лігат спати немолена“.

„Отче наш“, „Богородице Дїво“, „Вірую“, „Помилуй ня, Боже“ мы всі, Ваши діти, знали напамят, як азбукву. А было нас в Вас шестеро: три дївкы, три хлопці. Анна, трїрічна, амерла од тифусу в сорок другім році, а пак Марїю, трдцетісмірїчну, замучыл муж-пяниця - и амерла, и лишыла чотырьох діти, чотырьох Ваших внуків. И нас обстало ся четверо...

Тямлю, як Вам ся не любило, кой Мамка Вам повіла, ош старіший Ваш сын Юра иде ся вчыти на игомостя. Бо Вы все гварили - в Бога вірувати мусиш, кед ес порядний челядник, але на Божьым копїрку не зарабляй. Айбо дуже сте Юрови не перечыли - гварили сте: „Як собі постелиш, так ся выспиш“. Я й тепер думам, ош не повістество треба было Юрови брати собі на жывот. Не зато тото гварю, ош бодай прото, ош мій старіший брат піп, та не взяли ня в команїшты, и долгій час зато не хотіли ня печатати, як писателя - нич першым секретарьом обкома компартїі было рішено моє печатаня - Ю.І.Гльницький посовіщал ся та повіл: „Друкуйте того Петровцїя“. Айбо нашы писателі - пєсі сыны - де лем могли, там мі в очы чвіркали братом попом. Ищы такє: уж был ем женатый, та жену мою, першоюклясного юриста, не vybrали в Берегові судьов, бо не прошла анкетно - мужів брат - піп.

Но, ай тепер як: Юра - піп, Иван - писатель, Ярина - дезинфектор, Василь - дохтор. Мы всі Ваши діти, дорогой Няньку! И во вишыткых нас Вы тепер едең, бо Мамка наша уж четвертый рік, як од нас пішла навікы!

Од Вас мы вишыткы перебрали головне: любов до работы. Айбо не вишыткы маме Вашу терпелївїст. Фильовали сте: „Порожня тайстра вітчызна тямка!“ (...)

А як ся Вам любит, ош жена моя - донска козачка бесїдує з Вами чысто по нашому, по русиньскы! →

Лист Нянькови...

(продолж. з сторони 13)

Рідне русинське слово *Вы* не змінили на мадярськы, хоц вродили сте ся за першых Мадярів, а за других Мадярів были сте в катунах. *Вы* рідне русинське слово не змінили сте й на чеськы, ни словацкы, хоц Ваша прекрасна молодіст прошила за Масарикового режіму. Слава Богу, не пришло до Вас од сорок четвертого року ани єдно слово українське, авать руське! Хоц вшытко розуміте й по мадярськы, по чеськы, по словацкы, по руськы! По русинськы бесідували Ваши Мамка і Нянько, по русинськы бесідували Ваши Діды й Прадіды - так по русинськы бесідуєте до днес и *Вы*, и душов ся радуєте, кой чуєте, ош и мы - Ваши діти й внуки не продали нашу бесіду, не продали нашу русинську націю! (...)

Вы, Няньку, часто споминате Духновича. Мамка молила ся лем з книги „Хліб душі” - уж пізнійше ем ся дізнал, ош молитвы до ней склав Духнович.

Дорогий мій няньку!

Православный Храм в Осой іщы не добудуваный.

Ваши діти уж вишорены, але внуки й правнуки Ваши іщы маюот велику потребніст в Вашым мурьм русинськым слові!

В Осой, як ближні сусіды, так май дальні, Вас люблят и чествуют, и тыж потрібуют, обы сте іщы были пиля нх!

И вшыткый наш русинський нарід нікат на Вас - слухат Ваше злате слово, имат Вашу розумну мысло, чекат Вашой доброй надійной руки!

Зато, дорогой мій Няньку, в ден Вашого вісемдесятиліття вігваю Вам прожыти в добрым здоровлю на многая и благая літа!

Ваш сын -

Иван Петровцій,
русинський писатель

Так кінчыме есей Івана Петровція. Пропустили мы більшу част тексту, бо в цілости є він трираз должний. Заінтересуваны, зрештом будут моглі (контактуючы ся з нашим редакційном) прочытати го в цілости, коли выйде друком в збірці есеїв Івана Петровція.

Л И С Т Ъ Ы • Л И С Т Ъ Ы

Пару уж місяци пролежали понижшы листы в нашій редакції. Декотры не змістили ся до попередной „Бесіды”, то зас притримал іх перестій спричинений аварийом редакційного компютера (придбання новой стації дисків і ліпшого опрограмуваня кошувало нас 14, 6 милиона). Зас наступила конечніст лучыня двох номерів в єден. Выбачте... і пиште до нас. - Редакция

Слава Ісусу Христу!
Дорогий Пан Стафиняк!

Дякую барз красні за Ваши часописы, книжки. Они были про нас барз дорогы, златы. Як редактор нашого америцкогору-русинського часопису „The New Rusyn Times” буду мал (джерела) до страны „Што нового в вас” - нашы братя і сестры за морьом, в нашій вітчизні.

(...) В будучности, прошу Вас, посылайте мї Ваши лемківскы книжки і Вашу „Бесіду” до мойой новой адресы. Як в порядку, нашы пінязі будут наслідувати.

А тіж: ци друковали сте „Лемківскій календар”? А ци іщы маєте календары з років 1993 або 1992? Хтіли бы сме вшыткы достати. Прощу Вас, посылайте.

Дай Вам Боже щестя, здрявя, многая, благая літа. З Богом, приятелі.

Richard D. Custer,
Hershey, PA

Мили Петре,

Посилам Ци два написы у вязи зоз Русинами. Любел бим кед би сце то обявели у вашей новинки „Бесіда”. Верим же поцеша наших Лемкох - Русинох.

(...) Поставаме вше старши, а вше ше меней видзиме. Як сом пришол до тей Канади, чежко ми зайсц на нашо Карпати. Ви там ище ше и сходзице, але оталь з Америки то барз далеко. Ми Руснаци (югославски) у Канади основали и свою організацію. Тоти коло Торонта, сходзиме ше частейше. Пробовал сом позберац и даєдних младих Лемкох, але то чежко идзе. Каждє патри перше хлєбик заробиц, а потім культура и национални цілі. Тоти давни Лемки, найбаржей іх потомки, то до того цалком неза-

дзбани, а такі красні Лемко Дом стої штред Торонта празни!

Петре, прим мойо сердечни поздравы и жаданя за Твоею добре здравє.

Любомир,
Торонто

Милый гздо Трохановский!

В першых рядках своего листу кланям ся Вам: „Слава Ісусу Христу!”, а од Вас буду чекати: „Слава й навійкы Богу сятому!”.

Чом сяк пишу, чом сяк гварю - обяснил ем в „Карпатскій панорамі” Нр 3, в листі Іванови Комповшию (новинку сесю додаю, та ищы з инчых новинок сторінкы з моїма русинськыма вершами). Така в ня скоро книга русинських поезий выйде - „Наші співанкы” - 120 сторінок машынопису. Ищы-м єдно книжку підготовил - „Кланяю ся Вам: Слава Ісусу Христу!” - книга есеїв - по русинськы єденадцет листів файным Русинам - ту уж маєте два - єдно печатане, а єдно - рукопис - в них выкладам свої болячы думкы.

(...) Я мам лем єден номер „Бесіды”, а дуже бим хотіл мати ищы.

Ищы такє. Хочу выпуцати чысто русинску новинку. А знам, ош Вы підготовили и выпустили антологію русинської поезії - дуже бим хотіл ю мати. Знам з практикы французькых поетів - укладаня антології є ділом дуже творческым. А я в своїй новинці хотіл бим в каждым номері давати пару вершіє из русинської класики. И думам, ош підобрана Вами, Петре, антологія є ідеальнов для Русина, и зато дуже бим ю хотіл. Кед маєте, и кед можете, заженте мї, будте добры.

В моім „Листі Нянькови” выкладам й свої погляды на русинську проблему в Підкарпатю. Особливі - стор. 5-6-7. (...)

В Новым, 1996-ым році вігваю Вам, милий гздо Трохановский, здоровля и много плодотворных трудів на многая и благая літа!

З уважыньом і благодарністю до Вас -

Иван Петровцій,
Ужгород

Дякуєме за листы. Одповіли сме на ні (або одповіме) прыватні. А ту, в „Бесіді”, од наших Лемків - **Вшыткого Вам доброго, многых, благых літ!** (Ред.)

Од парох років (в Югославії од парудесятьох) выдає ся дост дуже русиньських книжок. Не в силі і вшыткы, бодай коротко, зрецензувати. Нечисленны лем, зрештом, дотерают до наших рук. Спосеред них на днес представляме:

„EROTICA RUTHENICA - EPOTIKA RUTENIKA” - Зборник еротских приповедок и писньох югославянских Руснацох, Выдала Секция за скарб Дружтва за руски язык и литературу, збирна праця під ред. Гавриіла Колесаря, Новий Сад 1995, стор. 132

Др. Юлиан Тамаш так кінчыт вступне слово до реченого видання: „Фраеріня радіст, а не гріх. (...) Радіст і сласт забороненого і зорваного, та покоштуваного овоча жыє в устній анегдоті. То його юшка пырскат під зубами, під вашыма, і днес”.

Заправды, хто - здоровий, бодай на тілі - не делектує ся том темом? Явні, або скрываючы ся під професорском повагом. Беручы ю як кавалец жытя, або трактуючы як складову частину культуры народу, попри таких - як культура пісенна, поетычна.

Жменьку з той збраной (через В.Гнатюка, М.Камеціцкоґо, Г.Колесаря, Я.Хому, Я.Олеяря) скарбніци братів Руснаків Югославії представляме на остатній страні „Бесіды”.

Марія Мальцовска „ПРИПОВІДКОВА ЛУЧКА”, Выдала Русиньска Оброда, Пряшів 1995, стор. 56 формату А4.

О тій збірці оповідань для діти мали мы замір черкнути слово в додатку до „Бесіды” - „Лемківській Ластівочці?”, бо там помістили мы „Колерку” - едно з тых реченых, прекрасных оповідань. Та не барз мали мы там місце, а - по друге - таке слово радше посылати треба до дорослых, до родичів. Най подумают о своїх молодых нашлїдниках.

Писати же ту коротке слово? Ні і ту - ні! Бо шкода місця на наше „рецензуваня”, бо треба дати тоту слово Авторці, яка во вступі пише:

„Де было, там было... Вода ся сыпала, пісок ся ллял... Каву іла, цукер пила, жебы красу не стратила...”

Боже, кілько єм ся з таким і подобным зачатком наслухала приповідок! О чортах о злодіях, о бідных і богатых людьох, о звіятках, якы захраньовали перед злыма людми чісту поточінку, о заклятых принцах, о тройголовых і аж дванадцетголовых драках!

Ани єм не дыхала, кедь мій нянько оповідал тоты приповідкы. Знал то так повідати, же ся му дало вшытко віровати. А я вірвала, переживала, плакала, сміяла ся ведно з героями неконечных приповідок.

(...) Міцный орел ня возме на шырокры крыла і понесе через горы, через ліс, аж ся затримат на місцю, котре є мойому сердцю наймиліше. Дома. На своїм порозі. З хыжы выйде стара мати і попросит ся тихым

голосом:

— Дітино моя, де єс так долго была? Чом єс не пришла домів?

А я одповім:

— Мамко, літала єм далеко по світі і попалила єм сі душу, поламала крыла.

— Ту ся притуль ку мі, — повіст мати і натягне свої старечы, посианы глубокоыма зморшкамы, руки. — Знаш, же ку мі ся можеш фурт вернути. Двері сут про тебе отворены - і водне, і вночі.

Дам слызам волю і очішу в материных обнятях вшыткы свої гріхы, бо она є моім Богом.

Мати зачне приповідку:

— Де было, там было, было єдно маленьке дівчатко, гі ты...”

То тілко од Авторкы. Веце не додам. Хто з Вас буде хтіл дістати тоту прекрасну байку жытя - найде ей. Хоцьбы мал іти піше до Пряшова.

Н. Лещишак „СТОІТЬ ЛИПКА В ПОЛІ”, Збірник лемківських народных пісень, Упорядк., вступ, словник і додатки: Микола Мушинка, Фондація Карпати, Пряшів 1996, стор. 148

О тій книжці писало ся уж в остатній „Загороді”. Мам і я до доданя щыре слово подякы - же цінне наше джерело взріло денне сьвітло. Та мам і мале зьвіданя: Де ся поділа, Пане Др Мушинка буква „ы”, і не лем она, з Лещишакowych оргіналів? Адже в науковым виданю, тым більше в дідині етнографії, і в руках так знаного науковця не повинна ся она стратити. А може компютер зашванкувал?

EROTICA RUTHENICA

ГАВРИЛ КОСТЕЛЬНИК

МЫСЛИ, ПОВІДЖЫНЯ

Ішол кум з кумом на салаш. Кед дішли до піл драгы, кума ся уж не могла стримати та ся зачала вертіти, стігати зо ся хустку і гварит:

— Куме, я ся бою, куме, я ся барз бою.

— Не бій ся кед я ту! Чом же ся боіш?

— Бою ся же мя розберете і перевернете, а долов роса.

Єдна была барз груба та, кед раз остала сама, напинала ся допереду і дозаду, але не могла нияк видіти того што має. А кед ю уж тото роззлостило, повідат:

— Но што ся скриваш? Преці Керестурец тя і так найде.

Муж пізно приходил з роботи, а жена му не вірила. Была підозрива, хтіла знати ци не ходит гу другій.

— Што вы там рішате, о чым тельо бесідуєте?

— Та, жено, дай мі покій! Все є таке дашто, о чым мус бесідувати...

Раз му уж допили тоты вивідувания, а кед жена зачала навертати на своє, він гварит:

— Знаш, вышло нове право.

— А яке то право?

— Та таке, же хто ма дві бабы, та може спати і з єднов і є другов.

— Йой, не гвар дурниц. Іщы моя мати того поплітаня почуе!

А мати ся озывает з комірky:

— Ааа, право є право. Право ся мусит шанувати.

Красны зьвізды з далека, зас з близка сут страшным огньом, або - быти може - мертвыма каменями.

Чловек боіт ся дйтхнути своіой раны, а і без того знає - же болит.

Ты як голубиця в голубнику медже голубами, я - як ластівка, што лем на час ма ту своє гніздо.

Хто ліпшого не гладят, та лем таке находит, хоц бы і был Крапьючом Марком.

Тото, што вісіло медже нима, медже іх душами, мусіло быти выявлено, хоц бы і было коляче.

*В воді будеме гнити, кед вмере!
А тераз - дай вина!*

Што ту? Ани душа, ани око нема ся чому радувати. Там, на Горниці наш край, наши люде, наша віра, наша бесіда.

З дому красні ся звал Мучыньскій, або Мучоньскій, але він ся писал Мучоні - на малярскій порядок. По тым і познати, же ходил до шкіл.

Зберанина все найде місце при збераніні.

За болото ся не платит. Тото прилипне на дорозі задармо.

(з оповіданя „Агафія - старого попа дівка”)

W NUMERZE:

str. 1 - *Українські науковці uznają Rusinów* (Lubomir Mediesi, Toronto);

str. 2 - *Nowiny - nie nowiny nie tylko z Łemkowszczyzny* - krótkie informacje o wydarzeniach społeczno-kulturalnych w rusińskim kulturowym kręgu;

- *Miejsce na refleksje* (PeTro);

str. 3 - *Hawrył Kostelnyk* - biografia rusińskiego działacza, pisarza, filologa i myśliciela - w 110 rocznicę urodzenia;

- *Smutna wdowa* (H. Kostelnyk) - opowiadanie; str. 5 - *Łemkowskie przysiężki weselne* (zebrał Dymitryj Kaczor) - cz. III;

str. 6 - *Historia wcale niedaleka, a prawie nieznaną* (nad. Sztéfan Diegel, Niemcy) - dzieje wyznań odprotestanckich na Łemkowszczyźnie w XX wieku - cz. I;

str. 7 - *50 lat - Ze zbiorowego listu Polaków - mieszkańców Krosna z 29 marca 1946 do Władysława Gomułki, z protokołu konferencji w Wojewódzkim Urzędzie w Krakowie z 7 maja 1946 r.* - kontynuacja (5) publikacji materiałów dotyczących wysiedlenia Łemków na Ukrainę;

- *Łemkowskiej matce* (Nestor Żyłyca) - wiersz; str. 8 - *Profesor Magocsi - Akademikiem* (Lu. Mediesi);

str. 9 - *Z dalekiego Pittsburga do Starego Kraju* (Petro Murianka) - reportaż o ekskursji potomków najstarszej rusińskiej emigracji;

str. 10 - *O 50-leciu Teatru Aleksandra Duchnowycza, i nie tylko* - wywiad Andrzeja Kopczy z Jarosławem Sysakem, Dyrektorem TAD, Przewodniczącym Rusińskiej Obrody;

str. 12 - *Świątobłwy Aleksy II Patriarcha Moskiewski i Wszech-Rusi poraz pierwszy na naszych ziemiach* (Marija Malcowska) - reportaż ze Słowacji;

str. 13 - *List do Taty w dniu Jego 80-ych urodzin* (Iwan Petrowicz, Uzhorod) - współczesna twórczość rusińska;

str. 14 - *Listy* (Richard D. Custer, Hershey - USA, Lubomir Mediesi - Toronto, Iwan Petrowicz - Uzhorod);

str. 15 - *Z wydawniczej półki* - Praca zbior. - „Erotica Ruthenica”, Marija Malcowska - „Opowiadankowa łączka”, Nykolaj Łeszczyszak „Stoi lipka w polu”; informacje o nowych książkach, mini-recenzje (pt)

str. 16 - aktualności satyra, humor, rozrywka

.....
„B E S I D A” — dwumiesięcznik Zarządu Głównego Stowarzyszenia Łemków • Redaguje zespół: Helena Duć-Fajfer (dział literacki), Andrzej Kopczka (dział kulturalny), Piotr Trochanowski (redaktor odpowiedzialny) • Adres redakcji: 33-380 Krynica, skrytka pocztowa 123 • Wydawnictwo: Stefan Kosowski - Zarząd Główny Stowarzyszenia Łemków, 59-220 Legnica, ul. Roosevelta 1 - na ten adres należy składać zamówienia na prenumeratę • cena pojedynczego egzemplarza - 1 zł, - plus opłata za przesyłkę
.....

Numer dotowany przez Ministerstwo KiSz